

Súd: Najvyšší správny súd Slovenskej republiky
Spisová značka: 7Svk/6/2023
Identifikačné číslo spisu: 7021200099
Dátum vydania rozhodnutia: 31. mája 2023
Meno a priezvisko: Mgr. Michal Novotný
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:7021200099.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný (sudca spravodajca) ako predseda senátu a JUDr. Zdenka Reisenauerová a JUDr. Jana Martinčeková ako členky senátu vo veci žalobcu: L.. A. N., D.. X. P. XXXX, Z. XX, proti žalovanému: Centrum právnej pomoci, kancelária Prešov, Slovenská 40, Prešov, o preskúmanie rozhodnutia z 28. decembra 2020, č. KaPO/25690/2020, o kasačnej sťažnosti žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 7 S 17/2021 z 19. októbra 2022 takto

rozhodol:

- I. Kasačná sťažnosť žalovaného sa zamieta.
- II. Žalobcovi sa priznáva voči žalovanému nárok na náhradu 100 % trov kasačného konania.

O d ô v o d n e n i e

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívneho spisu žalovaného vyplýva, že žalobca bol ako žalobca účastníkom civilného sporu, ktorý sa viedol na Okresnom súde Spišská Nová Ves pod sp. zn. 14 C 88/2007. V tomto konaní Krajský súd v Košiciach uznesením sp. zn. 11 Co 86/2018 z 29. marca 2019 odmietol jeho odvolanie proti rozhodnutiu okresného súdu. Žalobca zastúpený advokátom, ktorého mu predtým ustanovil žalovaný, podal proti tomuto uzneseniu dovolanie, počas dovolacieho konania však odvolal splnomocnenie udelené advokátovi na dovolacie konanie. Po neúspešnej výzve, aby žalobca v dovolacom konaní predložil splnomocnenie pre iného advokáta, Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 3 Cdo 194/2019 odmietol jeho dovolanie, pretože nebola splnená podmienka povinného zastúpenia dovolateľa advokátom v zmysle § 429 ods. 1 CSP.

2. Žalobca 27. novembra 2020 predložil žalovanému rukou písanú „Žiadosť“, v ktorej (popri ďalších dvoch žiadostiach) požiadal o „ustanovenie kvalifikovaného právneho zástupcu z radov advokátov na právne zastúpenie vo veci ústavnej sťažnosti“. Ústavnou sťažnosťou sa malo napadnúť citované uznesenie najvyššieho súdu. Žalobca zároveň požiadal, aby mu žalovaný zaslal tlačivo (formulár) žiadosti o poskytnutie pomoci. Žalovaný tejto žiadosti vyhovel rozhodnutím z 30. novembra 2020, ktorým zároveň prerušil konanie a vyzval žalobcu, aby predložil určené doklady, ale aj aby uviedol,

„ktoré Vaše ústavné práva mali byť predmetným rozhodnutím porušené a konkrétne dôvody, pre ktoré chcete podať ústavnú sťažnosť“. Vyplnené a podpísané tlačivo žiadosti predložil žalobca žalovanému 21. decembra 2020 spolu s prípisom, v ktorom vysvetlil, že ústavné právo a konkrétne dôvody uvedie práve advokát, o ktorého ustanovení sa koná.

3. Žalovaný preskúmaným rozhodnutím z 28. decembra 2020 žalobcovi nepriznal nárok na poskytnutie právnej pomoci. Zdôraznil, že ustanovenie § 429 CSP jasne vyžaduje, aby bol dovolateľ zastúpený advokátom. Pretože žalobca odvolal splnomocnenie, ktoré na tento účel udelil advokátovi, dovolací súd ho vyzval na odstránenie nedostatku zastúpenia a poučil ho, že inak dovolanie odmietne. Postup súdu v súlade so zákonom v zmysle judikatúry nemôže byť dôvodom porušenia základného práva. Okrem toho žalobca neuviedol, porušenie akých práv chce namietat' ústavnou sťažnosťou. Podľa žalovaného tak v prerokúvanej veci ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie práva, čo podľa § 6 ods. 1 písm. b) a § 8 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi v znení neskorších predpisov, k čomu odkázal aj na uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 271/2018.

4. Správny súd tu napadnutým rozsudkom sp. zn. 7 S 17/2021 zrušil toto rozhodnutie podľa § 191 ods. 1 písm. c) SSP. Súhlasil so žalovaným, že pri posudzovaní zrejmej bezúspešnosti môže prihliadať aj na iné okolnosti než sú demonštratívne uvedené v § 8 zákona č. 327/2005 Z. z. Žalovaný však nemôže meritórne vyhodnocovať uplatňovaný nárok, ktorého vyhodnotenie patrí iba súdu. V prerokúvanej veci žalovaný vopred posudzoval možnú dôvodnosť ústavnej sťažnosti, ktorú chcel žalobca podať proti uzneseniu najvyššieho súdu, čím prekročil rámec svojej úvahy podľa § 8 zákona č. 327/2005 Z. z. Takýto postup však vo výsledku viedol k tomu, že sa žalobcovi odňalo právo na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenie k nej

5. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalovaný domáha zrušenia toto rozsudku a vrátenia veci na ďalšie konanie. Zotrval na názore, že ak žalobca nedokázal označiť právo, ktoré bolo uznesením najvyššieho súdu porušené, ide o jeden z možných prípadov zrejmej bezúspešnosti sporu podľa § 8 zákona č. 327/2005 Z. z. Podľa žalovaného nemožno právo na právnu pomoc vykladať tak, že žalobca získa „voľnú vstupenku“ k právnej pomoci za peniaze štátu, pretože tým by sa žalovaný stával len štatistom. Žalobca podľa neho zneužíva právo a nevedel špecifikovať, aké jeho právo bolo porušené; pre ústavnú sťažnosť však nepostačuje pocit žalobcu, že sa tak stalo. Žalovaný veľmi opatrne vyhodnocuje otázku zrejmej bezúspešnosti sporu, no v prerokúvanej veci ju ustálil s ohľadom na obsah administratívneho spisu a rozhodnutie ústavného súdu, ktoré citoval. Najvyšší súd žalobcu riadne poučil, že dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom, a ten ani netvrdil, že by túto podmienku splnil. Nemožno pripustiť, aby riadnu identifikáciu nároku vykonával až advokát, ktorého ustanoví žalovaný. Záverom žalovaný odkázal na viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sa zaoberali výkladom § 8 zákona č. 327/2005 Z. z.

6. Žalobca navrhol zamietnuť kasačnú sťažnosť a potvrdiť napadnutý rozsudok. Nesúhlasil s tvrdeniami žalovaného, pretože podľa neho podsúvajú správne súdu úvahy, ktoré v rozsudku nie sú. Žalovaný neuviedol podľa žalobcu podstatnú skutočnosť, že ho v dovolacom konaní zastupoval advokát, ktorému však odvolal splnomocnenie. Namietol tiež, že žalovaný odôvodnil kasačnú sťažnosť okolnosťami, ktoré neuviedol pred správnym súdom [§ 439 ods. 3 písm. a) SSP].

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

7. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) v medziach uplatnených kasačných bodov (§ 453 ods. 2 SSP).

8. Podľa § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 327/2005 Z. z. sa tento zákon vzťahuje aj na poskytovanie právnej pomoci pre konanie pred ústavným súdom, ak sa týka občianskoprávnej veci, teda aj na podanie ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy proti rozhodnutiu všeobecného súdu, ktoré sa týka takejto veci. V prerokúvanej veci nie je sporné, že žalobca požiadal o poskytnutie právnej pomoci na podanie ústavnej sťažnosti proti uzneseniu, ktorým najvyšší súd ako dovolací súd v civilnom sporovom konaní odmietol jeho dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu v občianskoprávnej veci. Podstatou sporu je však výklad § 6 ods. 1 písm. b) zákona č. 327/2005 Z. z., podľa ktorého

fyzická osoba má právo na poskytnutie právnej pomoci bez finančnej účasti, ak (okrem iného) nejde o zrejmú bezúspešnosť sporu, ako aj naň nadväzujúceho § 8 cit. zák., podľa ktorého pri posudzovaní zrejmej bezúspešnosti sporu centrum prihliadne najmä na to, či právo nezaniklo uplynutím času, či sa právo nepremĺčalo a či je žiadateľ schopný označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení, ktoré sú dôležité na zistenie skutkového stavu.

9. Kasačný súd sa predovšetkým nestotožňuje s názorom žalovaného, že fyzická osoba, ktorý žiada o právnu pomoc pre podanie ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy, musí označiť právo, ktoré podľa nej bolo porušené. Otázka, či určité rozhodnutie všeobecného súdu môže porušiť právo zaručené ústavou alebo medzinárodnou zmluvou, na ktorú odkazuje cit. čl. 127 ústavy, je otázkou poznania ústavy a medzinárodných zmlúv, ich výkladu a judikatúry k nim. Tieto otázky sú tak právnymi otázkami, kvôli ktorým sa práve právna pomoc priznáva. Napokon, aj podľa § 4 ods. 1 písm. a) zákona č. 327/2005 Z. z. už poskytovanie právneho poradenstva je súčasťou právnych služieb, ktoré vymedzujú pojem právnej pomoci podľa cit. zákona. Žiadateľ o právnu pomoc nie je povinný právne kvalifikovať ani obsah, ani účinky alebo následky právnych skutočností alebo rozhodnutí príslušných orgánov verejnej moci. Preto nemôže obstať ani odkaz žalovaného na § 8 cit. zák., z ktorého zreteľne vyplýva, že žiadateľ má byť schopný označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení, ktoré sú dôležité na zistenie skutkového stavu. Ak žalobca žiadal právnu pomoc na podanie ústavnej sťažnosti proti uzneseniu dovolacieho súdu, ktorým bolo odmietnuté dovolanie, potom skutkovým stavom možno rozumieť jednak samotné rozhodnutie, ktorým sa dovolanie odmietlo, ako aj skutočnosti, ktoré sú v zmysle zákona rozhodné pre odmietnutie dovolania. Žalobca v prerokúvanej veci predložil uznesenie dovolacieho súdu, z ktorého obsahu bolo zrejmé, z akého (procesného) skutkového stavu dovolací súd vychádzal. Práve úlohou žalovaného bolo, aby na základe týchto skutočností vyhodnotil, či takýmto postupom mohlo alebo nemohlo dôjsť k zásahu do (akéhokol'vek) práva žalobcu, ktorého porušenie možno namietat' podľa čl. 127 ústavy.

10. Z judikatúry ústavného súdu vo všeobecnosti vyplýva, že ak dovolací súd odmietne dovolanie účastníka, hoci na to neboli splnené zákonné podmienky, poruší jeho základného právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (porov. z nedávneho obdobia nálezy ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 342/2019 alebo I. ÚS 336/2019). Platí to aj vtedy, ak dôvodom odmietnutia dovolania bolo nesplnenie podmienok povinného právneho zastúpenia podľa § 429 CSP (porov. napr. nález sp. zn. II. ÚS 348/2020). Osobitne vo vzťahu k žalovanému ústavný súd vo svojej judikatúre zdôraznil, že takéto porušenie môže zakladať aj odmietnutie dovolania pre nesplnenie tejto podmienky, ak dôvodom jej nesplnenia je zlyhanie procesu poskytovania právnej pomoci (porov. nález sp. zn. I. ÚS 347/2020). Kasačný súd sa tak stotožňuje so žalovaným v tom, že v rámci posudzovania, či ústavná sťažnosť proti uzneseniu o odmietnutí dovolania nie je zrejme bezúspešným uplatňovaním práva, môže žalovaný posúdiť, či dôvod odmietnutia dovolania celkom zjavne vyplýva zo zákona alebo z judikatúry a či existencia skutkových dôvodov pre toto odmietnutie je celkom zjavná alebo nesporná. Môže ísť napríklad o prípady, keď bolo dovolanie celkom zjavne neprípustné (porov. napr. žalovaným citovaný rozsudok tunajšieho súdu sp. zn. 2 Sžk 18/2020, ktorý sa týkal zjavnej bezúspešnosti ústavnej sťažnosti proti uzneseniu, ktorým sa odmietlo dovolanie vo veciach správneho súdnictva) alebo keď celkom zjavne nebola naplnená podmienka povinného právneho zastúpenia už pri podaní príslušného opravného prostriedku (porov. napr. žalovaným citovaný nález sp. zn. II. ÚS 271/2018, ale aj rozsudky tunajšieho súdu sp. zn. 5 Sžk 10/2021 alebo 1 Svk 57/2022).

11. V tu prerokúvanej veci však podľa kasačného súdu obstojí právny názor správneho súdu, že nešlo o celkom jednoznačný prípad zrejmej bezúspešnosti sporu. Podľa § 429 ods. 1 CSP, na základe ktorého najvyšší súd odmietol dovolanie žalobcu, musí byť dovolateľ v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť podpísané advokátom. Ak nie sú splnené tieto podmienky, dovolací súd odmietne dovolanie podľa § 447 ods. 1 písm. e) CSP. Ako žalobca vo výsledku správne naznačuje vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti, v jeho prípade bola splnená podmienka v druhej vete § 429 ods. 1 CSP, teda že dovolanie spísal a podpísal advokát. Až počas dovolacieho konania splnomocnenie pre tohto advokáta zaniklo odvolaním z dôvodov, ktoré žalovaný v tu prerokúvanej veci podrobnejšie nevysvetlil. Najvyšší súd ustanovenie § 429 ods. 1 CSP vyložil tak, že dôvodom na odmietnutie dovolania je aj zánik splnomocnenia advokáta po podaní odvolania. Takýto výklad je síce na jednej strane v zhode s jazykovým znením § 447 ods. 1 písm. e) CSP, no na druhej strane jeho dôsledkom je, že sa tým zániku splnomocnenia do určitej miery priznávajú spätné účinky aj na úkony urobené skôr. V inej súvislosti však už najvyšší súd vyjadril názor, že podobný

výklad dôsledkov zániku splnomocnenia v odvolacom konaní môže viesť k porušeniu práva na spravodlivý proces (porov. judikát R 51/2020, ktorý sa týkal povinného zastúpenia advokátom v odvolacom konaní v zmysle § 90 CSP). Žalovaný vo svojom rozhodnutí necitoval ustálenú judikatúru ústavného súdu, ktorá by považovala za ústavne konformný taký výklad, že zánik splnomocnenia počas dovolacieho konania tiež vedie k odmietnutiu dovolania. Žalovaný tak nemohol jednoznačne ustáliť, že podmienky na odmietnutie dovolania žalobcu boli celkom zjavne splnené. V dôsledku toho tak nebolo možné celkom jednoznačne dospieť k záveru, že ústavná sťažnosť žalobcu proti tomuto uzneseniu by bola zrejme bezúspešným uplatňovaním práva v zmysle § 6 ods. 1 písm. b) a § 8 zákona č. 327/2005 Z. z.

IV.

Záver

12. Na základe všetkých uvedených úvah tak kasačný súd dospel k záveru, že nie sú dané uplatnené sťažnostné body, a preto kasačnú sťažnosť podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) zamietol.

13. Žalobca mal v kasačnom konaní úspech, a preto mu kasačný súd podľa § 167 v spojení s § 467 ods. 1 SSP priznal ich náhradu proti neúspešnému žalovanému.

14. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3 : 0 (jednomyselne).

Poučenie :

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.